

0 brutalnej ewikcji Indian Kinikinau w Mato Grosso do Sul

1 września 2019

W 2008 roku zdjęcia ukazujące zakrwawionego Indianina z ludu Makuxi który padł ofiarą ataku uzbrojonych mężczyzn wynajętych przez wpływowych plantatorów ryżu, ucieleśniające trudną sytuację Indian z terytorium Raposa Serra do Sol w stanie Roraima, stało się znane nie tylko w Brazylii. Wydarzenie to przyczyniło się później, za rządów prezydent Lula da Silvy, do przyspieszenia ostatecznego zabezpieczenia tego terytorium indiańskiego i wydalenia plantatorów ryżu okupujących tubylcze terytorium za przyzwoleniem różnych decydentów lokalnych i federalnych.

Na początku sierpnia 2019 roku w brazylijskich środkach przekazu, opublikowano zdjęcie Indianina z ludu Kinikinau, którego zakrwawiona głowa do złudzenia przypominała obraz uwieczniony przed dekadą w Raposa Serra do Sol. O ile jednak za czasów poprzednich gabinetów, brazylijscy politycy niechętnie zwracali rdzennym mieszkańcom ich terytoria oraz przyznawali status chroniony obszarom zamieszkiwanym przez

nich od pokoleń i stuleci, to obecnie dalszy proces demarkacji tubylczych ziem w Brazylii wydaje się prawie niemożliwy. Dla gabinetu Jaira Bolsonaro obok napiętnowania rolników bez ziemi i społeczności potomków byłych niewolników, uderzenie w serce praw rdzennej ludności Brazylii, ukazanie Indian jako krzykliwych roszczeniowców, którzy posiadają za wiele ziemi, stało się jedną z głównych platform kampanii wyborczej i form budowania poparcia, zwłaszcza na prowincji kraju. Jair Bolsonaro zapowiedział, że gdy zostanie prezydentem nie tylko nie zwróci Indianom więcej ani metra ziemi, ale będzie dążył do tego aby terytoria indiańskie mogły się stawać przedmiotem handlu i eksploatacji surowcowej na szeroką skalę.

Pomimo to, w całej Brazylii, rdzenni mieszkańcy nie rezygnują ze swoich przyrodzonych praw. I chociaż, także podczas poprzednich kadencji prezydenckich (Temer, Rousseff, Lula Da Silva), na takie działania spotykali się z siłową odpowiedzią organów państwa, lub uzbrojonych najemników nasyłanych przez posiadaczy ziemskich, to obecna polityczna atmosfera bolsonarystowskiego przyzwolenia, stwarza większe ryzyko eskalacji podczas konfliktów o ziemię [1]. Łatwiej również o precedensy pozaprawne. Na początku sierpnia 2019 roku doświadczyli tego Indianie Kinikinau, którzy padli ofiarą pozasądowej eksmisji, w trakcie której zostali zaskoczeni przez wystrzelone bez ostrzeżenia gumowe kule i gaz łzawiący.

W czwartek 1 sierpnia 2019 roku, Indianie Kinikinau, po przynajmniej 100 latach wydziedziczenia, postanowili powrócić na swoje tradycyjne terytorium. O godzinie czwartej rano, według różnych źródeł od 200 do 300 Indian Kinikinau wznowiło okupację farmy Agua Branca, w gminie Aquidauana, położonej w stanie Mato Grosso do Sul. Powrót do lokalizacji i pobyt w miejscu, w którym znajdują się rodowe korzenie Kinikinau – co zabezpiecza Konstytucja Brazylii z 1988 roku – trwał niespełna dzień i został przerwany przez policję działającą bez nakazu sądowego. Do akcji wymierzonej w rdzennych mieszkańców włączono około 130 żandarmów wojskowych, wspieranych przez dwa

helikoptery. Zjednoczenie sił bezpieczeństwa, działanie z zaskoczenia z wykorzystaniem bomb hukowych zrzuconych z helikoptera i gumowych pocisków, pozwoliło im wygnać Indian jeszcze tego samego dnia [2].

Zdaniem Manoela Kinikinau, który odniósł obrażenia głowy, funkcjonariusze wypadli zza domów rzucając granaty hukowe i strzelając z broni gładkolufowej. „Mamy rację, prawo jest po naszej stronie, mogę przelać krew za swoje terytorium, nie przybyłem z innego kraju, mam tu swoje terytorium” – deklarował z przekonaniem o słuszności działań i postawy Kinikinau. Podobnego zdania są prawnicy, z którymi skonsultowała się Rada Misyjna CIMI. Konstytucja Federalna wyraźnie zabrania usuwania ludności tubylczej z ziem podlegającej tradycyjnej okupacji, zwłaszcza w momencie kiedy obecność rdzennych mieszkańców jest już utwierdzona. Wydalenie Indian w takiej sytuacji może nastąpić tylko na podstawie nakazu sądu, któremu powinno towarzyszyć uprzednie powiadomienie państwowej agencji ds. Indian (FUNAI), oraz społeczności mającej opuścić dane terytorium [3].

<https://www.youtube.com/watch?v=Iu68uDyETl8>

Nic takiego jednak nie miało miejsca w przypadku sierpniowych wydarzeń w gminie Aquidauana. „Podczas gdy starsi i przywódcy odpoczywali, a dzieci bawiły się, [służby] przybyły rozpylając gaz łzawiący i strzelając gumowymi kulami, które trafiały i uderzały przywódców ludu Kinikinau. Nie było dialogu, przyszli skrzywdzić i upokorzyć lud Kinikinau” – relacjonuje kacyk Célio Kinikinau z wioski bananowej. Przywódcy Kinikinau poprosili nawet szefa operacji, aby pokazał im nakaz sądowy uprawniający do prowadzonej eksmisji. Nic takiego się nie stało, chociaż dowódca zaprzeczył, że była to akcja pozasądowa.

Prawdopodobne tło całej akcji zostało ujawnione dzięki wyciekowi nagrania audio, krążącego następnie w internecie. Głos uwieczniony na nagraniu, przypisywany burmistrzowi

Aquidauana, Odilonowi Robeiro, sugeruje, że drogą pokątną wynegocjowano usunięcie rdzennych mieszkańców z fazendy Agua Branca. „ Są dwa autobusy, które zabiorą 90 agentów policji, a jest ich już 40, więc eksmitują ich z własnej woli, lub na siłę” – oznajmia mężczyzna uwieczniony na nagraniu, który dodaje, że to „dobra wiadomość”, jako „że rząd musi zająć stanowisko i zapewnić pokój i porządek wszystkim, którzy mieszkają w tym kraju” [4]. Odilon Robeiro, obok zajmowania urzędniczego stanowiska i profesji rolnika, według lokalnych raportów jest również kuzynem minister rolnictwa w gabinecie Jaira Bolsonaro, Terezy Cristiny [5]

Indianie Kinikinau zostali wydalenii ze swoich tradycyjnych terytoriów w regionie Aquidauana i Miranda w stanie Mato Grosso do Sul, na początku XX wieku, a następnie przeniesieni przez ówczesną Służbę Ochrony Indian (SPI) na terytorium Indian Kadiweu w Sierra de Bodoquena, gdzie mieszkali prawie 100 lat. Oprócz odmowy dostępu do tradycyjnych terytoriów, brazylijskie państwo próbowało również zmusić lud Kinikinau do przyjęcia tożsamości innych rdzennych mieszkańców tego regionu – próbowali zintegrować ich z Indianami Terena, wraz z którymi obok Indian Exoaladi i Layana należeli do czterech grup Indian historycznie rozpoznawanych jako Guana. Większość spośród Kinikinau mieszka we wsi São João, na południowy wschód od rezerwatu Indian Kadiwéu w gminie Porto Murtinho. Niektórzy

żyją w wioskach Indian Terena, w południowych gminach Mato Grosso do Sul: w Aquidauana (Bananal i Limão Verde), Miranda (Cachoeirinha i Lalima) i Nioaque (Água Branca i Brejão).

W oświadczeniu dotyczącym eksmisji ludu Kinikinau Wielkie Zgromadzenie Ludu Guarani Kaiowa Aty Guasu, reprezentujące jeden z najliczniejszych populacyjnie ludów stanu Mato Grosso do Sul, wezwało ludność tubylczą do wspólnego „stanięcia przeciwko masakrze i eksterminacji ludów tradycyjnych”. „My, wojownicy Guaraní Kaiowa, organizujemy się i będziemy chronić i bronić dzieci i ziemi ludności Kinikinau, wraz z innymi rdzennymi mieszkańcami Mato Grosso do Sul i Brazylii”. Kinikinau mogą liczyć także na wsparcie Indian Terena. „Jesteśmy stanowczy, lud Kinikinau nadal obozuje poza swoją tradycyjną ziemią wraz z ludem Terena, który zapewnia nam wsparcie i solidarność” – zapewnia Manoel Kinikinau.

Stan Mato Grosso do Sul to obszar o jednych z największych przepaści „majątkowych” w Brazylii. Liczne populacyjnie ludy indiańskie, pozbawione swoich macierzy w XIX lub jeszcze XX wieku, żyją tutaj często na niewielkich skrawkach ziemi zdominowanych przez sąsiedztwo dużych farm i upraw trzciny cukrowej, soi i kukurydzy; przez posiadłości zajmujące ich tradycyjne terytoria. W maju 2019 roku około 15 dzieci Guarani Kaiowa ze społeczności Guyraroká, w wieku od 6 do 9 lat, została zaskoczona przez białą chmurę wapiennego pyłu i pestycydów. Chmura niesiona przez wiatr dotarła w te miejsce z terenu sąsiadującego ze społecznością. W ciągu kilku minut wioska została pokryta pyłem, zapylenie utrzymywało się przez kolejne 5 dni. W okresie tym kilku Indian – głównie dzieci i osoby starsze – wykazywały objawy zatrucia pestycydami, takie jak podrażnienia skóry, nudności, biegunka oraz bóle głowy [6].

Guarani Kaiowa od dziesięcioleci walczą o odzyskanie swoich tradycyjnych terytoriów, koczując niejednokrotnie na niewielkich skrawkach ziemi, w pobliżu wielkich posiadłości ziemskich i autostrad. Wielu przywódców i aktywnych działaczy

Guarani Kaiowa zostało w ostatnim trzydziestoleciu zamordowanych przez wynajętych pistoleiros. Lud ten posiada również jeden z najwyższych współczynników samobójstw na świecie. Przedstawiciele ludu Guarani Kaiowa, wraz z reprezentantami Indian Kadiweu, Kinikinau, Guato, Guajajara, Xukuru, Kaingang i Xakriaba, uczestniczyli w 13. Zgromadzeniu Ludu Terena w dniach 8-11 maja 2019 roku. Wspólne spotkanie na ziemiach Indian Terena, dotyczące dorocznej samoorganizacji tego ludu, świadczy o dalszej integracji brazylijskich ludów tubylczych wokół wspólnych problemów i wyzwań z jakimi zmagają się brazylijscy Indianie w środkowej i wschodniej części kraju [7]. Międzyetnicznymi wyrazami poszerzonej współpracy są liczne organizacje spośród których takie jak Artykulacja Rdzennej Ludności Brazylii (APIB) mają charakter parasolowy.

Dokumentem końcowym 13. Zgromadzenia Terena jest Karta Ipegue, w którym rdzenni mieszkańcy potwierdzili własne „zaangażowanie w walkę o dobre życie ludzkości oraz zaoferowanie otaczającemu społeczeństwu możliwości budowania świata opartego na szacunku dla sposobu życia wszystkich i Matki Ziemi”. W dokumencie końcowym Indianie Terena przypomnieli, że w „ostatnich latach wzięli udział w niezbędnych konfrontacjach, aby bronić własnego życia i egzystencji na tradycyjnych terytoriach, z godnie z własnymi światopoglądami oraz sposobem widzenia i rozumienia świata”. W Karcie Ipegue Indianie Terena podtrzymują swoją gotowość do dalszej walki o prawa rdzennych mieszkańców w Brazylii w dobie zaostrzającej się retoryki i wzrastającej brutalności życia politycznego: „Przeszliśmy przez lewicowy rząd, który poddał się kapitałowi, oparliśmy się rządowi zamachu stanu, który zaryzykował nasze prawa dla agrobiznesu, a teraz jesteśmy gotowi stawić opór antyindiańskiemu, rasistowskiemu, autorytarnemu i skrajnie prawicowemu rządowi Bolsonaro” [8].

Indianie Terena zaapelowali o demarkację wszystkich tradycyjnych ziem należących do plemienia i przerwanie status quo umożliwiające podtrzymanie stanu ich zawłaszczenia (Terra

Indigena Taunay-Ipegue, Terra Indigena Buriti i Terra Indigena Limão Verde). Jednocześnie opierając się na tych samych podstawach prawnych, Konstytucji Brazylii i Dekrecie 1775/96, upomnieli się o wytyczenie i demarkację ziem innych ludów ze stanu Mato Grosso do Sul, w tym ludu Guarani Kaiowa i Kinikinau, jak również wydalenie wszystkich osadników, którzy wkroczyli i zajęli część ziem Indian Kadiweu.

Opracowanie: Damian Żuchowski

Źródło: Wolnemedi.net

PRZYPISY

[1] Sue Branford, Thais Borges, „3 massacres in 12 days: Rural violence escalates in Brazilian Amazon”, <https://news.mongabay.com/2019/04/3-massacres-in-12-days-rural-violence-escalates-in-brazilian-amazon/>

[2] „MS: Indígenas Kinikinau relatam agressão do velho Estado na retomada de seu território”, <https://anovademocracia.com.br/noticias/11730-ms-indigenas-kinikinau-relatam-agressao-do-velho-estado-na-retomada-de-seu-territorio>

[3] „O direito é nosso, posso até derramar sangue no meu território, eu não vim de outro país, afirma liderança Kinikinau”, <https://cimi.org.br/2019/08/o-direito-e-nosso-posso-ate-derramar-sangue-no-meu-territorio-eu-nao-vim-de-outro-pais-afirma-lideranca-kinikinau-apos-despejo-violento-no-ms/>

[4] „Police attack Kinikinawa indigenous community in Brazil”, <https://www.survivalinternational.org/news/12190>

[5] Primo de Tereza Cristina, „Prefeito de Aquidauana apoiou uso de violência contra indígenas”, <http://www.msnoticias.com.br/editorias/policia-mato-grosso-do-sul/primo-de-tereza-cristina-prefeito-de-aquidauana-apoiou-uso-de/90531/>, PM promove despejo sem ordem judicial de

comunidade indígena em MS,
<http://midianinja.org/news/pm-promove-despejo-sem-ordem-judicial-de-comunidade-indigena-em-ms/>

[6] „O calvário das crianças Guarani Kaiowá contaminadas por agrotóxicos”,
<https://cimi.org.br/2019/08/o-calvario-das-criancas-guarani-kaiowa-contaminadas-por-agrotoxicos/>

[7] „Estamos prontos para fazer a resistência ao governo de extrema direita de Bolsonaro”, diz trecho da Carta de Ipegue do povo Terena,
<http://www.ihu.unisinos.br/78-noticias/589197-estamos-prontos-para-fazer-a-resistencia-ao-governo-de-extrema-direita-de-bolsonaro-diz-trecho-da-carta-de-ipegue-do-povo-terena>

[8] Damian Żuchowski, „Brazylijskie służby użyły amunicji wobec Terenów”,
<https://wolnemedi.net/brazylijskie-sluzby-uzylly-amunicji-wobec-terenow/>